

Eesti kiriku- ja kultuurilugu (VKTJ.25.01.03)**Maht:** 6 EAP, millest on 36 tundi kontaktõpet ja 120 tundi iseseisvat tööd**Õppeaasta:** 2026/27**Õppetase:** BA**Õppejõud:** Toivo Pilli**Hindamine:** Eristav**Õpiväljundid.** Ainekursuse läbinud üliõpilane

- oskab Eesti kirikulugu põhjendatult periodiseerida;
- tunneb Eesti kiriku- ja kultuuriloo põhisündmusi ja võtmeisikuid;
- loob seoseid Eesti kiriku- ja kultuuriloo sündmuste vahel;
- tunneb ja mõtestab Eesti EKB Liidu või oma kodukonfessiooni arengulugu Eesti kultuuri avaramas kontekstis.

Hindamine

Hindamismeetod	Tähtaeg	Hindamiskriteeriumid
1. Ajajoon koostamine. Pikkus 1000-2000 sõna. Koosta ajajoon, millel on kümme osa – üks iga sajandi kohta. Iga sajandi juurde märgi 1 üldkultuuri ja 1 kirikuloo jaoks pöördelist sündmust või muutust. Põhjenda oma valikut lühidalt. See on sinu valik, kuid valik peab olema põhjendatud. 40% hindest	Teisipäev, 12.01.2027 kell 23.59 Moodle keskkond	Ajajoon on koostatud loogiliselt ning vormistatud korrektselt ja loovaalt. Soovi korral võib ajajoon olla vormistatud tabeli või mõnel muul kujul. Ajajoon koostamist ja valitud sündmusi või muutusi põhjendab üliõpilane läbimõeldult ja argumenteeritult. Põhjendused on iga valitud sündmuse kohta 2-3 lauselised ja lisatud ajajoon juurde või järele.
2. Essee etteantud teemal (vt ainekava lõpuosas). Pikkus 1000-1200 sõna. 60% hindest	Teisipäev, 17.11.26 kell 23.59 Moodle keskkond	Essee näitab üliõpilase kirjanduse kasutamise oskust, arutlusvõimet ja põhjendatud seisukohtade esitamist. Lävendiks on referatiivne, kuid teemale keskenduv essee (E). D hinde saab tudeng, kes oskab lisada erienvate allikate võrdlusi. C hinde pälvib töö, mis analüüsib esitatud seisukohti, on selge esitusega, kuid mille vormistamises ja teema presnteerimises esineb puudujääke. B töö on korrektene viitamiselt, analüüsilt ja arutluselt. A erineb B-st loomingulise esitamise ja käsitluse poolest. Töö on vormistatud korrektselt, kasutades asjakohast viitamist. Töö lõpul on toodud kasutatud kirjanduse loetelu, milles on vähemalt viis nimetust. Kõrgema hinde saamiseks peab essee andma tunnistust analüüsivõimest ja/või tänapäevasest diskussioonist antud teemal. NB!

		Oluline on ka etteantud sõnalimiidi järgimine!
3. Jooksvad ülesanded vastavalt õppejõu juhiste. Õppejõud võib anda lugemis- või vaatlusülesandeid. Nende täitmine on eelduseks aine sooritamisele.	Vastavalt õppejõu juhiste. Moodle keskkond	Lugemis ja vaatlusülesanded on väikesemahulised tööd, mis eeldavad kirjalikku lühivastust (näiteks, küsimustele vastuste leidmine kirjanduse põhjal, lühikirjeldus mõne ajaloolise maali kohta jms). Hinnatakse korrektsust, kaasamõtlemist, initsiatiivi ülesande sisukal täitmisel.

Lõpphinde kujunemine: hinne tekib ajajoone (40% hindest) ja essee (60% hindest) ning jooksvate ülesannete täitmise põhjal. Viimased on hinnatud mitmeeristavalt, kuid peavad olema hinde saamiseks täidetud ja seega osaletud ka vähemalt $\frac{2}{3}$ -s kontaktõppe tundides.

Õppeprotsess

September (2t)	Sissejuhatus õppeainesse. Kristluse ja kultuuri suhetest Eesti näidetega. – Test, et selgitada üliõpilaste eelteadmisi selles ainevaldkonnas.	Toivo Pilli
September (2t)	Mida me teame eestlaste kokkupuudetest kristliku kultuuriga enne 13. sajandit? Ristiusustamine ja keskaja kultuur Eesti aladel.	Toivo Pilli
September (2t)	Reformatsioon ja selle mõju Eesti kultuurile ja usuelule.	Toivo Pilli
Oktoober (2t)	Reformatsioon ja selle mõju Eesti kultuurile ja usuelule (II osa)	
Oktoober (2t)	Pietism ja ratsionalism – ning vaimuelu muutused 17.-18.sajandil.	Toivo Pilli
Oktoober (2t)	Eesti piiblitõlke lugu.	Toivo Pilli
November (4t)	Õppekäik või õppefilmi vaatamine (ja kirjalik õppeülesanne).	Toivo Pilli
Detsember (4t)	Vennastekogudus kui usuline ja kultuuriline fenomen läbi sajandite.	Toivo Pilli
Detsember (2t)	Muuseumi külastus (ja kirjalik õppeülesanne)	Toivo Pilli
Jaauar (2t)	Rahvuslik ärkamisaeg ja kiriku veendumused dialoogis (II osa)	Toivo Pilli
Jaauar (2t)	Läänemaa ärkamine – uue kirikumudeli sünn. Läänemaa ärkamine – uute koguduste subkultuur.	Toivo Pilli
Jaauar (4t)	Vabakirikute areng 20. sajandi Eesti kultuurikontekstis. Vabakirikute suhted üldkultuuriga.	Toivo Pilli

Veebruar (4t)	Kiriku- ja kultuurielu seosed ja lahknemised nõukogude ajal ja taasiseseisvunud Eestis.	Toivo Pilli
Veebruar (2t)	Tagasiside essee kohta. Hindamine.	Toivo Pilli

Ainekursuse kirjandus ja muu materjal (kohustuslik kirjandus on rasvases kirjas):

- **Altnurme, Riho (koostaja ja toimetaja), *Eesti kiriku- ja religioonilugu* (Tartu, 2018).**
- **Talve, Ilmar, *Eesti kultuurilugu* (Tartu, 2004) (valitud lõike)**
- Vahtre, Lauri, *Eesti kultuuri ajalugu* (Tallinn 1993).
- Pilli, Toivo, “Ristiusu vestlused Eesti kultuuriga”, *Teekäija*, nr 6 (2006).
- Vööbus, Artur, *Studies in the History of the Estonian People*, vol. I-III (Stockholm, 1969-1974).
- Filmid Uku Masingust, Arvo Pärdist, Läänemaa ärkamisest, Ain Kalmusest. Ööülikooli ja Plekktrummi valitud salvestuste järelvaatamine või –kuulamine.

Esseede teemad:

1. “Ristiusk toodi Eestisse tule ja mõõgaga.” – Arutle kujuteldava vestluskaaslasega sel teemal, väljendades enda põhjendatud seisukohti.
2. Kuivõrd oli keskaeg Eestis “pime aeg”?
3. Kuidas on reformatsioon Eesti aladel mõjutanud järgmisi sajandeid kiriku- ja kultuuri vallas? Vali 2-3 näidet ja argumenteeri!
4. Kuivõrd on põhjendatud väita, et Eesti vabakirikud on kultuurivõõrad?
5. Selgita kolme suuremat muutust Eesti usumaastikul 19. sajandil. Aseta oma arutlus laiemasse kultuurikonteksti, osuta seostele.
6. Kirikul on usuline roll. Kuivõrd peaks kirik tänapäeval täitma kultuurilist ülesannet? Põhjenda.

(Muudetud 03.07.2026)